

---

# ***Edukacja dorosłych jako czynnik rozwoju społecznego***

## **I Ogólnopolski Zjazd Andragogiczny**

**Kraków, 23–24 czerwca 2009 r.**

**W** dniach 23–24 czerwca 2009 r. odbył się w Krakowie I Ogólnopolski Zjazd Andragogiczny, którego organizatorem był Zespół Pedagogiki Dorosłych Polskiej Akademii Nauk. W skład Komitetu Organizacyjnego weszli: prof. zw. dr hab. Tadeusz Aleksander (przewodniczący), dr Dorota Barwińska, dr Beata Cyboran, dr Anna Panek, dr Zofia Szarota, mgr Aleksandra Litawa, mgr Anna Pabiańczyk (sekretarz), mgr Magdalena Rzepa (sekretarz). Hasło przewodnie zjazdu brzmiało: *Edukacja dorosłych jako czynnik rozwoju społecznego*.

W 2009 r. upływa 80. rocznica konferencji pracowników oświatowych Rzeczypospolitej Polskiej, zorganizowanej w dniach 8–12 maja 1929 r. przez Wydział Oświaty Pozaszkolnej Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Kazimierzu nad Wisłą, a także ogólnoświatowej konferencji kształcenia dorosłych w Cambridge, która odbyła się w dniach 22–29 sierpnia 1929 r. z inicjatywy Międzynarodowego Związku Oświaty (z siedzibą w Anglii).

Jednym z bodźców do zorganizowania I Zjazdu Andragogicznego było nawiązanie do owych wydarzeń oraz uczczenie ich rocznicy.

W zjeździe wzięło udział ponad 170 osób z ośrodków akademickich oraz praktyków spoza środowiska naukowego, zajmujących się oświatą dorosłych (w tym pięć osób z województwa podkarpackiego). Obrady miały miejsce w najstarszej polskiej uczelni – Uniwersytecie Jagiellońskim, w budynkach Collegium Novum i Collegium Witkowskiego. Inaugurację zjazdu uświetnił koncert muzyków z Filharmonii Krakowskiej. Obrady podzielono na trzy części: sesję plenarną, debatę półplenarną oraz dyskusję „okrągłego stołu”.

Otwarcia konferencji dokonał prof. zw. dr hab. Tadeusz Aleksander, który w swoim przemówieniu inauguracyjnym wyznaczył konferencji dwa cele ogólne. Pierwszym miało być pokazanie wielkiego wysiłku praktyków i teoretyków skupionych wokół tworzenia polskiej oświaty dorosłych,

a następnie krytyczne przeanalizowanie jej dotychczasowego dorobku organizacyjnego i metodycznego, a także realizowanych przez nią funkcji na tle dokonujących się przemian gospodarczych, społecznych i kulturalnych naszego kraju i Europy. Drugi cel spotkania to wyznaczenie drogi rozwoju edukacji dorosłych na najbliższe lata.

W pierwszej części sesji plenarnej swoimi wystąpieniami zjazd zaszczylicili: prof. zw. dr hab. Tadeusz Pilch, który mówił o problemach współczesnej oświaty w ujęciu globalnym, oraz prof. dr hab. Piotr Mróz, prezentujący antropologiczne i filozoficzne koncepcje kształcenia dorosłych. Obradom przewodniczyli: prof. zw. dr hab. Stanisław Kaczor i prof. zw. dr hab. Tadeusz Aleksander.

Przewodnictwo nad drugą częścią sesji plenarnej objęli: prof. dr hab. Ryszard Gerlach i prof. dr hab. Henryk Bednarczyk. Referaty wygłoszone w tej części dotyczyły krajowych i międzynarodowych uwarunkowań rozwoju oświaty dorosłych i andragogiki w Polsce, w które to zagadnienia wprowadził uczestników prof. zw. dr hab. Józef Pólturzycki. Refleksyjne spojrzenie na andragogikę przedstawił prof. zw. dr hab. Zygmunt Wiatrowski, natomiast mity i stereotypy obecne w polskiej andragogice zaprezentował prof. zw. dr hab. Józef Kargul.

Debaty półplenarne podzielone zostały na cztery sekcje tematyczne, z których każda prezentowała nieco odmienne spojrzenie na współczesną andragogikę. Pierwsza debata, której przewodniczyły prof. dr hab. Ewa Skibińska oraz prof. dr hab. Ewa Solarczyk-Ambroziak, dotyczyła zagadnień związanych z celami edukacji dorosłych na tle przemian cywilizacyjnych. Referaty zaprezentowane w tej sesji, mimo wspólnej tematyki, bardzo różnie ujmowały problem. Mówiono między innymi o edukacji obywatelskiej jako wyzwaniu współczesnej pedagogiki dorosłych. *Nieprzewidywalne konsekwencje uczenia się w instytucjonalnym systemie edukacji dorosłych* były tematem kolejnego wystąpienia tej sekcji. Podczas debaty omawiano ponadto sytuacje kryzysowe w życiu człowieka i ich konsekwencje dla edukacji oraz związek pomiędzy studiowaniem w szkole wyższej a ideą społeczeństwa wiedzy.

Temat drugiej debaty półplenarnej brzmiał: *Edukacja dorosłych a rynek pracy*. Przewodniczeniu jej podjęli się prof. dr hab. Stefan Kwiatkowski i dr Krzysztof Symela. Uczestnicy skupiali się wokół zagadnień dotyczących pozaszkolnego systemu kształcenia zawodowego w strukturze systemu oświaty, edukacji pracowników i potrzebie jej przeprowadzania, co owocuje wzrostem potencjału intelektualnego. Prof. Ryszard Gerlach postawił słuchaczom pytanie dotyczące profesjonalizmu nauczycieli uczniów dorosłych, a sylwetkę wielkiego dydaktyka andragogiki rolniczej – prof.

Czesława Maziarza – przypomniał prof. dr hab. Józef Kuźma. Zawodowa edukacja dorosłych oraz wieloaspektowa analiza rynku pracy była tematyką kolejnych wypowiedzi prelegentów.

Trzecią sekcję tematyczną zatytułowano: *Tendencje, kierunki, paradygmaty w światowych badaniach nad uczeniem się dorosłych*. Poprowadziły ją: prof. dr hab. Ewa Kurantowicz i dr Hanna Solarczyk-Szwec. Spotkanie rozpoczął prof. dr hab. Jan Dobrowolski referatem *Edukacja dorosłych a udział społeczeństwa opartego na wiedzy*, w którym bardzo zachęcał wszystkie ośrodki akademickie do współpracy w zakresie edukacji osób dojrzałych. Badania biograficzne i doświadczenia własnego uczenia się dostarczyły kolejnych tematów do dyskusji w tej części zjazdu. W tej grupie tematycznej znalazło się też wystąpienie dotyczące uczenia się w okresie późnej starości z perspektywy unijnego projektu IANUS.

Ostatnim tematem sesji półplenaryjnej były badania andragogiczne w Polsce w XX i XXI wieku. Według prelegentów badania z przełomu wieków dotyczyły m.in. zagrożeń w środowisku życiowym osób dorosłych oraz edukacyjnej strategii tworzenia społeczeństwa obywatelskiego i kapitału intelektualnego Polski. Dużo czasu poświęcono nauczycielowi akademickiemu, tak od strony przestrzeni uczenia się, jak i jego autorytetu w oczach studentów. Ciekawą problematykę zaproponowała prof. dr hab. Olga Czerniawska, która swoje wystąpienie zatytułowała następująco: *Jedzenie z perspektywy oświaty dorosłych*.

Drugi dzień I Zjazdu Andragogicznego stanowiły dyskusje przy „okrągłych stołach”. Wystąpienia zostały podzielone na osiem grup tematycznych, w których wzięło udział ponad osiemdziesiąt osób.

Pierwsza grupa dotyczyła *Podmiotów w edukacji dorosłych*. Moderatorami tej sekcji były: dr Dorota Barwińska i dr Beata Cyboran. W sesji można było wysłuchać wystąpień dotyczących kwalifikacji osobowościowych nauczyciela, jak również metafor, którymi dorośli uczniowie określają edukację. Słuchacze mieli okazję zapoznać się z ofertą edukacyjną Małopolskiego Centrum Doskonalenia Zawodowego, przybliżona została także sylwetka studentów Uniwersytetu Otwartego działającego przy Uniwersytecie Warszawskim. Próbowano też odpowiedzieć na pytanie: Czy, a jeżeli tak, to w jaki sposób przygotowywać się do emerytury? Kolejnym tematem, który podjęto podczas dyskusji, stały się organizacje pozarządowe, rozpatrywane w kategoriach wyzwania czy nawet szansy dla współczesnej edukacji dorosłych. Uczestników zainteresował także temat dotyczący postaw wobec kształcenia ustawicznego osób osadzonych w aresztach śledczych i zakładach karnych.

Hasłem przewodnim drugiego „okrągłego stołu” była *Edukacja dorosłych w środowisku pracy*. Dyskusjom przewodniczyli: dr Małgorzata Dziegielewska i dr Krzysztof Pierścieniak. Uczestnicy omawiali tu takie zagadnienia, jak: *Oświata dorosłych w siłach zbrojnych RP* czy *Promowanie przedsiębiorczości jako cel edukacji dorosłych*. Dyskutowano nad zasadami nauczania dorosłych w świetle praktyki nauczycieli osób dojrzałych oraz motywami, jakimi kierują się menedżerowie i ich podwładni przy podejmowaniu aktywności edukacyjnej. Słuchacze zapoznali się z raportem z badań dotyczącym orientacji zawodowych początkujących nauczycieli. Podjęta została próba ustalenia, jak powinien wyglądać proces szkolenia pracowników organizacji uczących się oraz czy poradnictwo zawodowe młodzieży może być stymulatorem ich późniejszej edukacji. Przeanalizowano również działalność zakładu pracy jako instytucji kształcenia dorosłych. Ponadto dyskusji poddano tezę, że profesjonalny rozwój zawodowy nauczycieli warunkuje współczesną edukację.

Kolejna sesja „okrągłego stołu” dotyczyła kształcenia akademickiego dorosłych, a moderowały ją: dr Zofia Szarota i dr Adrianna Nizińska. Dużą część wystąpień poświęcona była studiom podyplomowym. Prelegentów interesowały motywy podejmowania takiej formy studiowania, oczekiwania studentów wobec kształcenia podyplomowego i wreszcie, opinie studentów dotyczące organizacji procesu dydaktycznego. Kolejną poruszaną kwestią było doskonalenie pedagogiczne młodej kadry naukowo-dydaktycznej na uczelniach technicznych, a także możliwości rozwoju studenta na specjalnościach nauczycielskich studiów uniwersyteckich. Kolejne tematy dotyczyły profesjonalizacji procesu kształcenia poprzez poruszanie takich wątków, jak: metody aktywizujące w procesie kształcenia ucznia dorosłego, odbywanie praktyk zawodowych w organizacjach pozarządowych jako elementu specjalistycznej profesjonalizacji studentów, czy wreszcie – jaki powinien być ten idealny nauczyciel akademicki? Zastanawiano się ponadto nad biograficznymi uwarunkowaniami studiowania w uczelni niepaństwowej i filozoficznym ujęciem andragogiki. Zwrócono też uwagę na nieudane efekty kształcenia i działalność Uczelnianych Biur Karier.

„Okrągłemu stołowi” obradującemu pod nazwą: *Aktywność edukacyjna i kulturalna w biegu życia* przewodniczyły: prof. dr hab. Elżbieta Dubas i dr Anna Panek. Tezy wygłoszonych wystąpień skłoniły uczestników obrad do bogatej treściowo dyskusji, która zdominowana była zagadnieniami dotyczącymi mądrości, stygmatyzacji, niepełnosprawności, edukacji nieformalnej, edukacji estetycznej, badań jakościowych w andragogice, badań biograficznych. Obrady te odnosiły się do refleksji nad teoretycznymi i metodologicznymi podstawami andragogiki oraz miały bezpośrednie

odniesienie i egzemplifikacje dla praktyki edukacji dorosłych. Ujawniły potrzebę silniejszego związku andragogiki z refleksją filozoficzną oraz badaniami z zakresu pedagogiki specjalnej.

Kolejnej debacie: *Edukacja dorosłych stymulatorem rozwoju regionalnego* przewodniczyły: dr Beata Gola i dr Małgorzata Rosalska. Uczestnicy zaprezentowali między innymi tematykę założeń teoretycznych i ich korelacji z lokalną rzeczywistością edukacji dorosłych, wymagań, jakie są stawiane edukacji permanentnej, oraz regionalnych propozycji edukacyjnych na przykładzie Nowego Sącza. Drugim miastem, którego działania w zakresie edukacji dorosłych omówiono, był Białystok. W dyskusji podjęto również tematykę edukacyjnych uwarunkowań rozwoju regionalnego oraz edukacji dorosłych jako warunku osiągnięcia ekorozwoju. Debatowano nad szkołą jako kontekście uczenia się nauczycieli, a także roli, jaką pełnią w zakresie wyrównywania szans uczniów ze szkół wiejskich. Poruszono zagadnienie społeczeństwa obywatelskiego i znaczenia edukacji prawnej dorosłych w dążeniu do niego.

*Media i e-learning w edukacji dorosłych* to nazwa sekcji obradującej pod przewodnictwem prof. dr. hab. Witolda Jakubowskiego i dr Ewy Bobrowskiej. Choć w obradach tej sekcji wzięło udział najmniej uczestników, to jednak tematyka referatów była szeroka. Debata rozpoczęła refleksja nad zagadnieniem kultury popularnej jako przestrzeni edukacji dorosłych. Rozprawiano o poradnictwie zapośredniczonym jako formie edukacji całożyciowej na podstawie analizy oferty medialnej. Przedstawiono również wyniki jakościowych i ilościowych badań nad reklamami telewizyjnymi. Badania te były prowadzone pod kątem występujących w niej ról społecznych oraz dominujących atrybutów, symboli, znaków i ich interpretacji. Dyskusji poddano również zagadnienie e-doradztwa, e-learningu i e-pracy w mikroprzedsiębiorstwach na podstawie projektu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL: „Przedsiębiorczość w sieci – Internet szansą na wzrost konkurencyjności”, zrealizowanego w Instytucie Technologii Eksploatacji w Radomiu.

Podczas dyskusji nie ominięto również zagadnienia międzynarodowych doświadczeń w kształceniu dorosłych. Moderatorami tej sekcji byli: dr Alina Matlakiewicz oraz dr Tomasz Maliszewski. Rozpoczęto od historycznego ujęcia międzynarodowej problematyki edukacji dorosłych na łamach czasopisma „Oświata Dorosłych” (w okresie 1957–1990). Dokonano również analizy stanu wykształcenia społeczeństwa polskiego wobec funkcji edukacji dorosłych. Uczestnicy mieli okazję zapoznać się z edukacją dorosłych w niemieckich centrach socjokulturowych, a także kształceniem akademickim w Szwecji. Zaprezentowany został unijny

Program Grundtvig jako przykład wspierania edukacji dorosłych. Nie pominięto również problematyki międzynarodowej współpracy w aspekcie aktywności i innowacyjności instytucji edukacji dorosłych.

Ostatnia z omawianych sekcji – *Edukacja seniorów* – moderowana była przez dr Grażynę Orzechwską i dr. Artura Fabisia. Najbardziej eksponowanym obszarem była tu aktywność edukacyjna seniorów: przyczyny, motywy, oczekiwania i potrzeby. Przedstawiono różne ujęcia jakości życia w starości – z perspektywy socjologii, psychologii, pedagogiki i medycyny. Uczestnicy podkreślili konieczność edukacyjnego wsparcia młodszych seniorów. Opisane zostały tradycyjne formy kształcenia seniorów – Uniwersytety Trzeciego Wieku, nakreślono kierunki zmian, w jakich powinna podążać edukacja seniorów w Polsce.

Zamknięcia i podsumowania I Zjazdu Andragogicznego dokonali: prof. zw. dr hab. Ewa Solarczyk-Ambrozik, prof. zw. dr hab. Józef Kargul oraz prof. zw. dr hab. Tadeusz Aleksander, który nawoływał do podjęcia prac organizacyjnych nad kolejnym spotkaniem.

To olbrzymie przedsięwzięcie pozostawi trwałe ślad w postaci publikacji zawierającej wygłoszone teksty i zilustrowanej okolicznościowymi fotografiami.

Podsumowując, można przytoczyć słowa prof. zw. dr. hab. Tadeusza Aleksandra, który namawiał do poszukiwania drogi przejścia na wyższy poziom refleksji nad praktyką kształcenia dorosłych. Społeczeństwem dla niej winna być dobra teoria tego działania tworzona zbiorowym wysiłkiem wielu ludzi reprezentujących różne środowiska naukowe.

Zacznem tego stał się I Ogólnopolski Zjazd Andragogiczny, którego organizacja połączyła współpracą środowiska trzech uczelni: Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Pedagogicznego oraz Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

Wszystkim uczestnikom zjazdu serdecznie dziękujemy za przybycie i uświetnienie swoją obecnością naszego przedsięwzięcia.

**mgr Anna Pabiańczyk** jest asystentem w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie  
**mgr Magdalena Rzepa** jest słuchaczką studiów doktoranckich na Uniwersytecie Jagiellońskim